

ประเทศไทย ณ จุดพลิกผัน (Tipping Point)

ประเวศ วะสี

๑. พลิกผันไปสู่อะไร ประเทศไทยกำลังเดินเข้าไปสู่จุดพลิกผัน อันคล้ายกระดานหก

ที่จะกระดกไปสู่ด้านใดด้านหนึ่งอย่างทันทีทันใด ด้านหนึ่ง คือ เกิดมิลลenniumวิกฤต คนไทยฆ่ากันตายเป็นเบือ อีกด้านหนึ่ง คือ โอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศไทยครั้งใหญ่ เพราะวิกฤตสุด ๆ ก็เป็นโอกาสสุด ๆ ที่จะทำเรื่องยากซึ่งตามปรกติทำไม่ได้ ฝ่ายต่างๆควรหยุดคิดว่าเหตุปัจจัยอะไรที่จะทำให้สังคมไทยกระดกไปในทางมิลลenniumวิกฤต และเหตุปัจจัยอะไรที่จะทำให้สังคมไทยพลิกผันในทางเป็นโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศไทยครั้งใหญ่

๒. เหตุการณ์ประท้วง พ.ร.บ. นิรโทษกรรมสร้างทุนอันยิ่งใหญ่ให้สังคมไทย

๒ ประการ ระบอบทักษิณนั้นมีพลังอำนาจมหาศาลอย่างไม่เคยมีใครมีมาก่อนถึงขนาดนี้ ทั้งพลังทางการเมือง พลังทางการเงิน พลังทางมวลชน พลังทางการสื่อสาร พลังติดอาวุธ พลังความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พลังทางการลอบบี้ในระดับสากล พลังสนับสนุนจากนักวิชาการที่สำคัญๆ บางส่วน ระบอบทักษิณได้ใช้พลังทั้งหมดนี้ต่อสู้กับการถูกรัฐประหารเมื่อ ๒๕๔๙ และต่อสู้กับรัฐบาลอภิสิทธิ์ในทางรัฐสภาระบอบทักษิณกุมเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด สามารถออกกฎหมายอะไรก็ได้ แต่เมื่อยามใจในอำนาจ เป็น พ.ร.บ. นิรโทษกรรม ออกมาอย่างแรงรีบ รวบรัด ก็ประสบการต่อต้านอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งต้องยอมถอย แสดงให้เห็นว่า แม้มีกำลังมหาศาลเพียงใด ถ้าก้าวผิดพลาดทางยุทธศาสตร์ ก็ทำให้ถดถอยได้

ใครๆ ก็ทำผิดพลาดได้ แต่ถ้าผิดพลาดแล้วได้เรียนรู้ก็ถือเป็นกำไร ที่จริงเราเรียนรู้จากความล้มเหลวมากกว่าความสำเร็จ คนที่จึกรยานเป็นเพราะเคยล้มมาก่อนทุกคน

การที่แม้มีเสียงข้างมากก็ไม่สามารถทำตามใจชอบทุกอย่าง เป็นบทเรียนที่ยิ่งใหญ่ ไม่ใช่เฉพาะพรรคเพื่อไทย แต่สำหรับทุกคนทุกฝ่าย บทเรียนนี้มีค่ายิ่ง เป็นทุนประการที่ ๑ ของสังคมไทย

ประการที่ ๒ การที่ระบอบทักษิณมีพลังอำนาจมากอย่างไม่มีอะไรจะทัดทานได้ ทำให้เป็นที่วิพากษ์ถกเถียงและหวั่นเกรงกันว่าอำนาจนี้จะนำไปสู่ความผิดพลาดและความเสียหายใหญ่โตแก่ประเทศชาติได้ และรู้สึกหมดหวังไม่รู้จะทำอย่างไร แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งคือ พ.ร.บ. นิรโทษกรรม คนไทยจากภาคส่วนต่างๆ ก็ออกมาประท้วงอย่างหลากหลายและเข้มข้นด้วยสันติวิธี จนทำให้รัฐบาลยอมถอย ทำให้สังคมตระหนักรู้ขึ้นมาว่าไม่ว่าผู้ใช้อำนาจรัฐจะมีอำนาจเพียงใด ถ้าสังคมเข้มแข็ง จะสามารถหยุดยั้งความไม่ถูกต้องได้

(ผมได้พูดมานานแล้วว่า สังคมเข้มแข็งจะเป็นปัจจัยชี้ขาดอนาคตของประเทศ ก็ไม่สู้มีคนเข้าใจ แต่คราวนี้สังคมได้เรียนรู้และล้มรสจากการปฏิบัติด้วยตนเอง)

เมื่อสังคมได้เรียนรู้แล้วว่าสังคมเข้มแข็งเป็นเครื่องหยุดยั้งความไม่ถูกต้องได้ ประเทศไทยก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไปแล้วเพราะด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน ไม่เป็นการยากที่สังคมจะรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเป็นสังคมเข้มแข็งเพื่อความถูกต้องในบ้านเมือง ต่อไปนักการเมืองหรือข้าราชการจะคอร์รัปชันได้ยาก เพราะองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันและสังคมเข้มแข็งจะเข้ามาตรวจสอบ นี่เป็นทุนอันยิ่งใหญ่ของสังคมไทยอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นปรากฏการณ์ “พฤษจิกามหานกหวีด” เป็นจุดเปลี่ยนประเทศไทย

ทุนทั้ง ๒ ประการที่เกิดขึ้นคราวนี้มีค่ามาก ควรจะหล่อเลี้ยงให้เติบโตเพื่องานใหญ่ต่อไปในภายภาคหน้า จะเป็นที่น่าเสียดายถ้าทุนนี้ต้องมลายเพราะสังคมพลิกผันไปทางมิคสัญญญ์กลียุค

๓. การคิดเชิงยุทธศาสตร์ สงครามนั้นแพ้ชนะกันอยู่ที่ยุทธศาสตร์กำลังมาก ถ้า

ยุทธศาสตร์ไม่ดีก็แพ้กำลังน้อยได้ การคิดเชิงยุทธศาสตร์ต้องไม่เอาอารมณ์เป็นตัวตั้ง แต่ต้องใช้ปัญญา พรรคคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตงต่อสู้กับรัฐบาลก๊กมินตั๋งของเจียงไคเช็ค และเกลียดเจียงไคเช็คสุดประมาณเพราะเจียงเคยทรยศและไล่ฆ่าพวกคอมมิวนิสต์ตายเป็นจำนวนมาก เมื่อจางโซ่เหลียงซึ่งเป็นพันธมิตรกับคอมมิวนิสต์จับเจียงไคเช็คได้ที่เมืองซีอาน แทนที่จะฆ่าเจียงไคเช็คด้วยความโกรธความเกลียด โจวเอินไหลกลับมาปล่อยเจียงด้วยตนเอง เพราะยุทธศาสตร์คือให้เจียงไปรวมคนต่อต้านญี่ปุ่นร่วมกัน ผู้ที่กำลังชุมนุมประท้วงรัฐบาลอยู่ขณะนี้จำนวนมากมีความโกรธความเกลียดบุคคลผู้หนึ่งกับวงศ์ตระกูลของเขา ร่วมกันก็ต้องระวังว่าอารมณ์โกรธจะทำให้พลาดเชิงยุทธศาสตร์ สถานการณ์ของการต่อสู้แปรผันได้อย่างฉับพลัน ถ้าเสียความชอบธรรมเมื่อใด ตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ทางยุทธศาสตร์ทันที ดังที่เกิดกับฝ่ายรัฐบาล แต่ก็เกิดกับฝ่ายประท้วงได้ด้วยเช่นเดียวกัน

๔. เป้าหมายและยุทธศาสตร์ใหญ่ประเทศไทยคืออะไร หลายคนพูดถึงการ

เปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประเทศไทย คนไทยเหมือนไก่อยู่ใน “เชง” ที่จิกตีกันร่ำไปทุกอย่างที่จะถูกเชือดหมดทุกตัว “เชง” คือ “โครงสร้าง” ที่กักขังไก่ไว้ให้จิกตีกัน ประเทศไทยมีปัญหาโครงสร้างอำนาจ ที่ไม่เป็นธรรม โครงสร้างอำนาจที่ไม่ถูกต้องดำรงอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน ก่อนมีคุณทักษิณ มีคนเป็นอันมากใช้โครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมนี้ เอาเปรียบและทำร้ายผู้อื่น ทำอย่างประณีตบ้างอย่างหยาบบ้าง ทำให้เกิดความยากจนและความอยุติธรรมในสังคม ตลอดจนความขัดแย้งและความรุนแรงต่างๆ วันหนึ่งแม้ไม่มีคุณทักษิณแล้ว หากโครงสร้างอำนาจที่ไม่เป็นธรรมยังดำรงอยู่ ประเทศไทยก็จะไม่หายวิกฤต

ฉะนั้น เป้าหมายใหญ่ของการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย คือ การเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ

การปฏิรูปโครงสร้างอำนาจทำได้โดยคนใดคนหนึ่ง หรือรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง แต่โดยพลังพลเมืองที่มีจิตสำนึก รู้เท่าทัน (Informed citizen) และเป็นพลังพลเมืองที่กัมมันตะ

(Active citizen) ที่เกิดขึ้นเต็มประเทศ เราได้เห็นตัวอย่างเบาะๆ ของพลังพลเมืองหรือสังคมเข้มแข็งขนาดย่อม ถ้าพลังพลเมืองเกิดขึ้นเต็มประเทศย่อมเป็นพลังมหาศาลที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ความถูกต้อง

ฉะนั้น ยุทธศาสตร์ใหญ่ประเทศไทยคือการรวมตัวกันสร้างพลังพลเมืองให้เกิดขึ้นเต็มประเทศ ไม่ใช่การไปฆ่าแกงใคร หรือฆ่าแกงกันเองนั่นมันเรื่องของไปอยู่ใน “เชง” ต้องรวมตัวกันออกจาก “เชง” หรือโครงสร้างอำนาจอันไม่เป็นธรรม

๕. หน้าต่างแห่งโอกาส ตามปรกติหน้าต่างแห่งโอกาสไม่เปิดให้ทำเรื่องดีๆ นานนาน จะเกิดสถานการณ์ที่ทำให้หน้าต่างแห่งโอกาสเปิดออกสักทีหนึ่ง แต่จะเปิดช่วงเวลาสั้นๆ แล้วก็กลับปิดลงอีก ช่วงนี้ต้องถือว่าหน้าต่างแห่งโอกาสเปิด ที่รัฐบาลก็ดี สภาผู้แทนราษฎรก็ดี มีอารมณ์ที่จะประนีประนอมสนองตอบต่อสังคมสูง หรือว่าง่าย ดังที่ถอย พ.ร.บ. นิรโทษกรรม อย่างรวดเร็วเมื่อรู้ว่าสังคมไม่พอใจ ในสถานการณ์เช่นนี้ ควรจะเป็นโอกาสรวมตัว ตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศไทย โดยปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ และทำงานตามยุทธศาสตร์ใหญ่ประเทศไทย คือ สร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นเต็มประเทศ

ร่วมกันปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ ร่วมกันสร้างพลังพลเมืองให้เกิดขึ้นเต็มประเทศ สำคัญกว่าและดีกว่าไปตีกันเป็นไหนๆ คนไทยไม่เคยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีแต่วัตถุประสงค์ของบุคคล ของกลุ่ม ของพรรค ขององค์กร ของสถาบัน แตกต่างกันและทอนกำลังใจกันเอง วันใดที่คนไทยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น ปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ และสร้างพลังพลเมือง จะเกิดพลังมหาศาลที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างอัศจรรย์และความสมานฉันท์

๖. ปฏิรูปประเทศไทยคือจุดร่วม ปฏิรูปประเทศไทยคือการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ ด้วยพลังพลเมือง รัฐบาลก็พูดการปฏิรูปประเทศไทยพรรคประชาธิปัตย์ก็เคยทำมาก่อนและขณะนี้ก็มีวาระเรื่องปฏิรูปประเทศไทย พธม. ก็ต้องการปฏิรูปประเทศไทย นปช. ก็ต้องการปฏิรูปประเทศไทย สภาประชาชนปฏิรูปประเทศไทยชื่อก็บอก

ฉะนั้น การปฏิรูปประเทศไทยน่าจะเป็นจุดร่วมของทุกฝ่าย และก็เป็นการตรงต่อเป้าหมายและยุทธศาสตร์ใหญ่ประเทศไทยในเรื่องปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ ด้วยการสร้างพลังพลเมือง

ทุกฝ่ายน่าจะใช้วิกฤตเป็นโอกาสที่จะพลิกผันไปสู่การร่วมปฏิรูปประเทศไทย

“เวทีพัฒนาประเทศไทย” เป็นพื้นที่ที่เป็นกลางเพื่อการร่วมคิดร่วมทำ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน นี้ เขาเชิญทั้งคุณบรรหาร ศิลปอาชา ฝ่ายรัฐบาลและคุณอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน ไปพูดเรื่องปฏิรูปประเทศไทย และครั้งต่อไปก็จะเชิญกลุ่มอื่นๆ ที่เคลื่อนไหวปฏิรูปประเทศไทย เช่น พธม. นปช. สภาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย ไปนำเสนอทัศนะของตนๆ

“เวทีพัฒนาประเทศไทย” เป็นกลไกอย่างหนึ่งของการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเพื่อประเทศไทย ถ้าฝ่ายต่างๆจัดให้มีพื้นที่ หรือ กลไกของการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเพื่อประเทศไทยกันให้มากๆ ก็จะเป็นการสร้างพลังพลเมือง และถ้าพลังพลเมืองเกิดขึ้นเต็มประเทศก็จะ เป็นปัจจัยให้เกิดความถูกต้องในบ้านเมือง

ภายหลังปรากฏการณ์ “พฤศจิกายนมหานกหวีด” ประเทศไทยไม่เหมือนเดิมอีกต่อไปแล้ว ผู้คนจะเปลี่ยนพฤติกรรม เพราะเมื่อแสงสว่างแห่งสังคมเข้มแข็งสาดส่องและเสียงนกหวีดที่พร้อมจะดัง คนก็ไม่กล้าที่จะทำผิด คนไทยทุกฝ่ายควรเห็นการเปลี่ยนแปลงนี้ แล้วหันมามีความจริงใจต่อกัน ร่วมมือกันทำเรื่องดีๆ ให้ประเทศไทย ให้ความดีเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ให้ชีวิตของคนไทยทุกคนมีศักดิ์ศรีมีความหมายมีความมั่นคง สังคมมีความสมานฉันท์ ประเทศมีศานติสุข คนไทยสามารถร่วมกันสร้างประเทศไทยให้เป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในโลก
